

Research Paper

Effectiveness of Training Self-Differentiation on the Attachment Quality and Alexitimia in the Adolescents Engaged In Divorce with Externalized Behavior

Sahar Bayati Eshkaftaki¹, Reza Ahmadi^{2*}, Maryam Chorami², Ahmad Ghazanfari³

1- Ph.D. Student in General Psychology, Shahrekord Branch, Islamic Azad University, Shahrekord, Iran.

2- Assistant Professor, Department of Psychology, Shahrekord Branch, Islamic Azad University, Shahrekord, Iran.

3- Associate Professor, Department of Psychology, Shahrekord Branch, Islamic Azad University, Shahrekord, Iran.

Received: 2021/07/15

Revised: 2022/01/15

Accepted: 2020/05/30

Use your device to scan and read
the article online

DOI:

10.30495/jpmm.2022.28465.3450

Keywords:

Externalized Behavior Disorder, Training Self-Differentiation, Attachment Quality, Divorce, Alexitimia

Abstract

Aims: The present study was conducted to investigate the effectiveness of training self-differentiation on the attachment quality and alexitimia in the adolescents engaged in divorce with externalized behavior.

Methods: It was a quasi-experimental study with pretest, posttest, control group and two-month follow-up design. The statistical population of the present study included the students engaged in divorce with externalized behaviors who were studying in the first and second year high schools in academic year 2019-20 in the city of Shahrekord. 40 adolescents were selected through purposive sampling method and they were randomly accommodated into experimental and control groups (20 adolescents in the experimental group and 20 adolescents in the control group). The experimental group received ten ninety-minute intervention sessions of training self-differentiation (Kazemian and Esmaeili, 2012) during two-and-a-half months. After starting the intervention, 4 adolescents from the experimental and 3 from the control group quitted receiving the intervention. The applied questionnaires in this study included children and adolescents behavioral inventory (Achenbach, Rescorla, 2001), attachment quality questionnaire (Armsden, Greenberg, 1987) and Alexitimia questionnaire (Bagby, Parker, Taylor, 1994). The data from the study were analyzed through ANCOVA.

Results: The results showed that training self-differentiation has significant effect on the attachment quality and alexitimia in the adolescents engaged in divorce with externalized behaviors ($p < 0.001$).

Conclusion: The findings of the present study revealed that training self-differentiation can be used as an efficient method to decrease attachment quality and alexitimia in the adolescents engaged in divorce with externalized behavior through employing techniques such as differentiating rational from irrational beliefs, equipping the members with special communicative skills and shouldering the responsibility.

Citation: Bayati Eshkaftaki, S., Ahmadi, R., Chorami, M., Ghazanfari, A., Effectiveness of Training Self-Differentiation on the Attachment Quality and Alexitimia in the Adolescents Engaged In Divorce with Externalized Behavior.

Journal of Psychological Methods and Models 2022; 13 (47): 53-68.

*Corresponding Author: Reza Ahmadi

Address: Assistant Professor, Department of Psychology, Shahrekord Branch, Islamic Azad University, Shahrekord, Iran.

Tell: 091886633764

Email: Rozgarden28@yahoo.com

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

Extended Abstract

Introduction

Absence of either parent in the family environment due to divorce upsets its balance and weakens family functions and reduces social supervision and control. One of the behavioral problems that children face in divorce is externalizing behavior disorder. This behavioral problem imposes many psychological, emotional and cognitive harms on children. Just as the phenomenon of divorce, followed by the development of internalized behavioral disorders, also damages the attachment cycle of children and adolescents. Because children of divorce lose one of the main sources of attachment (parent) in the divorce process. In addition, it should be noted that adolescents with externalized behavioral disorders have poor social performance and social skills. This process can make it difficult for people to express themselves emotionally, manage and express emotions, and put them on the path to alexitimia. According to this the present study was conducted to investigate the effectiveness of training self-differentiation on the attachment quality and alexitimia in the adolescents engaged in divorce with externalized behavior.

Methods

It was a quasi-experimental study with pretest, posttest, control group and two-month follow-up design. The statistical population of the present study included the students engaged in divorce with externalized behaviors who were studying in the first and second year high schools in academic year 2019-20 in the city of Shahrekord. 40 adolescents were selected through purposive sampling method and they were randomly accommodated into experimental and control groups (20 adolescents in the experimental group and 20 adolescents in the control group). The experimental group received ten ninety-minute intervention sessions of training self-differentiation (Kazemian and Esmaili, 2012) during two-and-a-half

months. After starting the intervention, 4 adolescents from the experimental and 3 from the control group quitted receiving the intervention. The applied questionnaires in this study included children and adolescents behavioral inventory (Achenbach, Rescorla, 2001), attachment quality questionnaire (Armsden, Greenberg, 1987) and Alexitimia questionnaire (Bagby, Parker, Taylor, 1994). The data from the study were analyzed through ANCOVA.

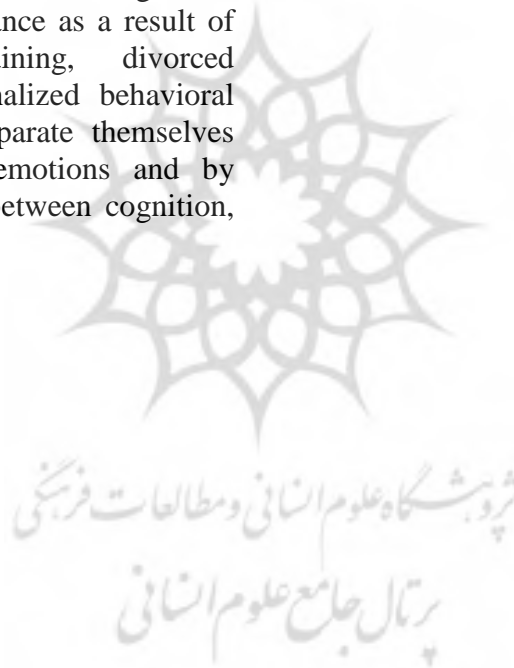
Findings

According to the results, self-differentiation training was able to lead to a significant difference in the mean scores of dependent variables (quality of attachment and alexitimia of divorced adolescents with externalized behavior disorder) in the post-test stage. For change, self-differentiation training has been able to improve the quality of attachment and decrease alexitimia of divorced adolescents with externalizing behavior disorder. The effect of self-differentiation training on the quality of attachment and alexitimia of divorced adolescents with externalized behavior disorder in the post-test stage was 0.62 and 0.54, respectively.

Discussion

In the present explanation on the effectiveness of self-differentiation training on the quality of divorce adolescents' attachment to externalized behavior disorder, it can be stated that self-differentiation training pursues the goal that individuals control their emotions and thoughts independently based on their personality and not others. Based on this, it can be said that self-differentiation training causes adolescents with divorced parents to separate themselves from mixing with the feelings of parental separation and to be able to better manage their emotional, psychological and cognitive processes. Acquiring and perceiving the ability in this area causes the adolescent to show more problem-solving power and behavioral control, and as a result, experience a higher

quality of attachment. Explaining the effectiveness of self-differentiation training on alexitimia of divorced adolescents with externalized behavior disorder, it should be stated that differentiated individuals are not easily influenced by others as well as cognitive and psychological processes and do not show signs of harm. Accordingly, self-differentiation training by creating a process of differentiation causes divorce adolescents with externalized behavior disorder not to be affected by external harmful factors such as parental divorce, and on the other hand show less avoidant behavior and thoughts, thus improving cognitive processing. And emotionally, to reduce the extent of their alexitimia. In addition, self-differentiation training strikes a balance between emotion and cognition. by establishing this balance as a result of self-differentiation training, divorced adolescents with externalized behavioral disorders can better separate themselves from the context of emotions and by establishing a balance between cognition, feelings and emotions.

مقاله پژوهشی

اثربخشی آموزش خودتمایز سازی بر کیفیت دلبستگی و ناگویی هیجانی نوجوانان طلاق با اختلال رفتار برونی سازی شده*

سحر بیاتی اشکفتکی^۱، رضا احمدی^{۲*}، مریم چرامی^۳، احمد غضنفری^۴

۱- دانشجوی دکتری روان شناسی عمومی، واحد شهرکرد، دانشگاه آزاد اسلامی، شهرکرد، ایران.

۲- استادیار گروه روان شناسی، واحد شهرکرد، دانشگاه آزاد اسلامی، شهرکرد، ایران.

۳- استادیار گروه روان شناسی، واحد شهرکرد، دانشگاه آزاد اسلامی، شهرکرد، ایران.

۴- دانشیار گروه روان شناسی، واحد شهرکرد، دانشگاه آزاد اسلامی، شهرکرد، ایران.

*- این مقاله برگرفته از رساله دوره دکتری تخصصی است.

تاریخ دریافت:

تاریخ داوری:

تاریخ پذیرش:

چکیده

هدف: طلاق افزون بر ازهم پاشیدگی بنیان خانواده، فرزندان را نیز با مشکلات روانی، هیجانی و رفتاری فراوانی مواجه می‌سازد. بر این اساس پژوهش حاضر با هدف بررسی اثربخشی آموزش خودتمایز سازی بر کیفیت دلبستگی و ناگویی هیجانی نوجوانان طلاق با اختلال رفتار برونی سازی شده انجام گرفت.

روش: این پژوهش نیمه‌آزمایشی با طرح پیش‌آزمون - پس‌آزمون با گروه گواه و دوره پیگیری دوماهه بود. جامعه آماری پژوهش شامل دانش‌آموزان طلاق دارای اختلال رفتار برونی سازی شده بود که در دوره اول و دوم متوسطه در سال تحصیلی ۹۹-۱۳۹۸ در شهر شهرکرد مشغول به تحصیل بودند. در این پژوهش تعداد ۴۰ نوجوان با روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب و با گمارش تصادفی در گروه‌های آزمایش و گواه گمارده شدند (۲۰ نوجوان در گروه آزمایش و ۲۰ نوجوان در گروه گواه). گروه آزمایش مداخله آموزش خودتمایز سازی (کاظمیان و اسمعیلی، ۱۳۹۱) را طی دو و نیم ماه در ۱۰ جلسه ۹۰ دقیقه‌ای دریافت نمودند. پس از شروع مداخله ۴ نوجوان در گروه آزمایش و ۳ نوجوان در گروه گواه، از ادامه دریافت مداخله انصراف دادند. پرسش‌نامه‌های مورد استفاده در این پژوهش شامل سیاهه رفتاری کودکان و نوجوانان (آخنباخ و رسکورا، ۲۰۰۱)، پرسش‌نامه کیفیت دلبستگی (آرمسدن و گرینبرگ، ۱۹۸۷) و پرسش‌نامه ناگویی هیجانی (بگی، پارکر و تیلور، ۱۹۹۴) بود. داده‌های حاصل از پژوهش به شیوه تحلیل کوواریانس مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

نتیجه‌گیری: نتایج نشان داد که آموزش خودتمایز سازی بر کیفیت دلبستگی و ناگویی هیجانی نوجوانان طلاق با اختلال رفتار برونی سازی شده تأثیر معنادار دارد ($p < 0/001$).

بحث و نتیجه‌گیری: یافته‌های این پژوهش بیانگر آن بودند که آموزش خودتمایز سازی با بهره‌گیری از فوونی همانند متمایز ساختن باورهای منطقی و غیرمنطقی، مجهز ساختن اعضا به مهارت‌های خاص ارتباطی و پذیرفتن مسئولیت می‌تواند به عنوان یک روش کارآمد جهت بهبود کیفیت دلبستگی و کاهش ناگویی هیجانی نوجوانان طلاق با اختلال رفتار برونی سازی شده مورد استفاده قرار گیرد.

از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید

DOI:

10.30495/jpmm.2022.28465.3450

واژه‌های کلیدی:

اختلال رفتار برونی سازی شده، آموزش خودتمایز سازی، کیفیت دلبستگی، طلاق، ناگویی هیجانی

* نویسنده مسئول: رضا احمدی

نشانی: استادیار گروه روان شناسی، واحد شهرکرد، دانشگاه آزاد اسلامی، شهرکرد، ایران.

تلفن: ۰۹۱۸۸۶۴۳۳۷۶۴

پست الکترونیکی: Rozgarden28@yahoo.com

خانوادگی مانند ارتباط والد فرزندی نامطلوب، سبک‌های تربیتی والدینی ناکارآمد، منفی‌گرایی، مادرانه بیش از حد و نیز نارسایی در مهارت‌های اجتماعی، در پیدایش، گسترش، تداوم و یا تشدید نشانه‌های برونی‌سازی شده نقش مؤثری ایفا می‌کنند (۳۶).

پدیده طلاق و در پی آن بروز اختلال رفتار درونی سازی شده، به چرخه دلبستگی (Attachment) کودکان و نوجوانان نیز آسیب وارد می‌کند (۱۳). چرا که فرزندان طلاق، یکی از منابع اصلی دلبستگی (پدر یا مادر) را در فرایند طلاق از دست می‌دهند. عدم موفقیت در شکل‌گیری دلبستگی ایمن در سال‌های اولیه زندگی، می‌تواند تأثیرات منفی بر رفتارهای دوران کودکی و نیز بزرگسالی برجای بگذارد. مشاهده گردیده کودکان و نوجوانانی که مشکلات رفتاری شدید همچون بزهکاری، پرخاشگری و اختلال نافرمانی مقابله‌ای برایشان تشخیص داده شده است، اغلب دچار مشکلات دلبستگی بوده و تاریخچه‌ای از بدرفتاری، غفلت یا آسیب‌های دوران اولیه کودکی را به همراه دارند (۳۵). بر همین مبنای بسیاری از اختلال‌های شخصیت و اشکال روان‌آزردگی‌ها ناشی از محرومیت کودک از مراقبت مادرانه، عدم ثبات رابطه کودک با چهره دلبستگی و یا روابط والد-فرزندی آسیب‌زا و غفلت شده می‌باشد (۱۹).

افزون بر این، باید اشاره کرد که نوجوانان دارای اختلال رفتار برونی‌سازی شده دارای کارایی اجتماعی و مهارت‌های اجتماعی ضعیفند (۲۷) که این فرایند ممکن است این افراد را در ابرازگری هیجانی، مدیریت و بیان هیجان‌ات دچار مشکل سازد و آنها را در مسیر ابتلا به ناگویی هیجانی (Alexitimia) قرار دهد. ناگویی هیجانی به شناخت محدود از حالات هیجانی خود و دیگران اشاره دارد. افرادی که با این صفت توصیف می‌شوند بین جنبه‌های شناختی و تجربی هیجان با جنبه‌های بیانی، رفتاری و نوروفیزیولوژیک آن یکپارچگی اندکی ایجاد می‌کنند. این ویژگی با هیجان نامنظم و در نهایت، در بعضی موارد با بیماری روانی و فیزیکی ارتباط دارد. این سازه شامل دشواری در تشخیص احساسات (Difficulty in Identifying feelings)، دشواری در بیان و توصیف احساسات (Difficulty in describing feelings) و تفکر برون‌مدار (Externally oriented thinking) است. این مشخصه‌ها که سازه ناگویی هیجانی را تشکیل می‌دهند بیانگر نقایصی در پردازش شناختی و تنظیم هیجان‌ات است (۶). به نظر می‌رسد در این حالت فرد نمی‌تواند احساسات خود را ابراز کند، چون از حالت خلقی و هیجانی خود آگاهی ندارد. در نتیجه در فرد تنشی به وجود می‌آید که می‌تواند وی را در برابر آسیب‌های روان‌شناختی و هیجانی آسیب‌پذیر کند (۴۴). در دو دهه اخیر مطالعات زیادی نشان داده‌اند که ناگویی هیجانی عامل خطرزا برای طیف وسیعی از بیماری‌های جسمی و اختلالات روان‌پزشکی می‌باشد (۷).

خانواده، به عنوان بنیادی‌ترین نهاد فرهنگی و اجتماعی، پایدارترین اثرگذاری را بر اعضای خویش دارد، به گونه‌ای که نگرش‌ها، رفتارها، باورها و عواطف افراد عمیقاً تحت تأثیر بستر خانواده است (۲۳). آجرهای یک خانواده بر پیوندهای عاطفی و اعتماد شخصی هر یک از زوجین به یکدیگر استوار است که نه تنها آرامش برای فرد، بلکه برای کل یک خانواده است (۴۷). عدم حضور هر یک از والدین در محیط خانواده به علت طلاق، تعادل آن را بر هم زده و موجب تضعیف کارکردهای خانواده و کاهش نظارت و کنترل اجتماعی می‌شود (۱۱) و به تبع آن، اعتیاد و بزهکاری، مشکلات جسمانی، آشفتگی روانی و اجتماعی و اختلال‌های رفتاری در فرزندان افزایش می‌یابد (۹). بر این اساس وقوع طلاق صرفاً به زوجین آسیب‌های روان‌شناختی وارد نمی‌آورد، بلکه سلامت روان‌شناختی فرزندان نیز از این واقعه به خطر می‌افتد (۱۴). چنانکه بر اساس نتایج پژوهش‌های Khalid, Qadir, Chan, Schwannauer (۲۰۱۸) و Sorek (۲۰۱۹)، دوران رشدی و تحولی نامساعد که به دلیل وقوع طلاق پدید می‌آید، با نارسایی هیجانی و اختلال‌های روان‌شناختی دیگر می‌تواند رابطه معنادار داشته باشد. دامنه اثرات مخرب طلاق بر فرزندان به حدی است که فرزندان دارای تجربه طلاق والدین را قربانیان بی‌وکیل می‌نامند (۴۱). فرزندان طلاق، از حیث اجتماعی، با چالش‌های فکری، عاطفی، هویتی و اجتماعی روبه‌رو هستند که مانع جذب مناسب آنها در جامعه می‌شود.

یکی از مشکلات رفتاری که برای فرزندان طلاق پیش می‌آید، اختلال رفتار برونی‌سازی شده (Externalizing behavior disorder) است (۱۶ و ۴۶). اختلال رفتار برونی‌سازی شده مشکلات و الگوهای سازش نایافته‌ای را در برمی‌گیرد که در تعارض با دیگر افراد و محیط خود را آشکار می‌سازد (۲۵)، که این الگوهای ناسازگار، رفتارهای قانون‌شکنانه و پرخاشگرانه‌ای را شامل می‌شوند که از آن جمله می‌توان به اختلال نقص توجه و بیش‌فعالی، اختلال سلوک و اختلال نافرمانی مقابله‌ای اشاره کرد (۴۵). بر اساس یافته‌های پژوهش‌های گوناگون، مشاهده شده که کودکان و نوجوانان با اختلال رفتار برونی‌سازی شده بیش‌تر به کلینیک‌ها ارجاع داده می‌شوند. میزان شیوع این اختلالات در جمعیت‌های ارجاع داده شده به کلینیک‌ها، بالای ۵۰ درصد گزارش شده، بنابراین، بخش عمده‌ای از موارد بالینی به این مراجعین تعلق دارد (۱۰). در حقیقت تعامل طیفی از متغیرهای زیستی، روانی و اجتماعی به عنوان عوامل زمینه‌ساز، نگهدارنده و تسریع‌کننده مشکلات رفتاری برونی‌سازی شده عمل می‌کنند. با وجود اهمیت عوامل زیست‌شناختی، به نظر می‌رسد عوامل نامساعد محیط

روان‌شناختی و تحصیلی مناسب را از خود بروز دهند که این فرایند نشان از ضرورت انجام این پژوهش دارد. خلا پژوهشی حاضر را نیز می‌توان در این نکته بررسی نمود که با توجه به نقش مخرب طلاق در بروز مشکلات رفتاری و هیجانی نوجوانان، تاکنون در پژوهشی به بررسی اثربخشی آموزش خودمتمایزسازی بر کیفیت دل‌بستگی و ناگویی هیجانی نوجوانان طلاق با اختلال رفتار برونی‌سازی شده پرداخته نشده است. بنابراین با توجه به موضوعات مطروحه و تحقیقات انجام یافته در مورد اثربخشی آموزش خودمتمایزسازی، و از سوی دیگر با توجه به خلا پژوهشی حاضر به دلیل عدم انجام پژوهشی مشابه، هدف انجام این پژوهش بررسی اثربخشی آموزش خودمتمایزسازی بر کیفیت دل‌بستگی و ناگویی هیجانی نوجوانان طلاق با اختلال رفتار برونی‌سازی شده است.

روش

طرح این پژوهش، از نوع نیمه‌آزمایشی با پیش‌آزمون - پس‌آزمون با گروه گواه و مرحله پیگیری دو ماهه بود. جامعه آماری پژوهش شامل دانش‌آموزان طلاق دارای اختلال رفتار برونی‌سازی شده بود که در دوره اول و دوم متوسطه در سال تحصیلی ۹۹-۱۳۹۸ در شهر شهرکرد مشغول به تحصیل بودند. برای انتخاب حجم نمونه از روش نمونه‌گیری هدفمند استفاده شد. بدین صورت که با مراجعه به ۱۵ آموزشگاه متوسطه اول و دوم شهرکرد، دانش‌آموزان با والدین مطلقه مورد شناسایی قرار گرفتند. سپس به دانش‌آموزان دارای والدین مطلقه، سیاهه رفتاری کودکان و نوجوانان به آنها ارائه شد تا بدین‌وسیله از وجود اختلال رفتاری برونی‌سازی شده در نزد این دانش‌آموزان اطمینان حاصل گردد. افزون بر این، در این مرحله مصاحبه بالینی نیز صورت گرفت. سپس از بین دانش‌آموزانی که با پرسش‌نامه دارای اختلال رفتاری برونی‌سازی شده تشخیص داده شدند (کسب نمرات بالاتر از ۶۳؛ یعنی یک انحراف معیار بالاتر از میانگین)، تعداد ۴۰ نفر از آنها را به ترتیب نمره کسب شده در سیاهه رفتاری کودکان و نوجوانان انتخاب و به صورت تصادفی در گروه‌های آزمایش و گواه گمارده شدند (۲۰ دانش‌آموز در گروه آزمایش و ۲۰ دانش‌آموز در گروه گواه). تعداد نمونه با در نظر گرفتن احتمال ریزش مشخص شد. سپس گروه آزمایش مداخلات آموزشی مربوط به خودمتمایزسازی را در طی دو ماه و نیم به صورت هفته‌ای یک جلسه ۹۰ دقیقه‌ای دریافت نمودند. این در حالی است که گروه گواه هیچگونه مداخله‌ای را در طول پژوهش دریافت نکرده و در انتظار دریافت مداخلات حاضر بودند. پس از اتمام جلسات پس‌آزمون اجرا و برای اطمینان از ثبات نتایج مرحله پیگیری اجرا شد. پس از شروع مداخلات تعداد ۴ دانش‌آموز در گروه آزمایش و تعداد ۳

روش‌های درمانی گوناگونی برای کودکان و نوجوانان طلاق به کار گرفته شده است. از جمله این روش‌ها می‌توان به آموزش خودمتمایزسازی (Self-Differentiation) اشاره که کارایی آن در بهبود مولفه‌های روان‌شناختی فرزندان طلاق در پژوهش‌های Karkhaneh, Jazayeri, Kazemian, Esmaeeli (۲۰۱۳)، Bahrami, Fatehizadeh, Rezaeinezhad, (۲۰۱۵)، Moradi, Hasani, Sajadi Tarkhan, (۲۰۱۸)، Mohammadi Heydari, Rajabi (۲۰۱۹)، Liu, (۲۰۱۹)، Doba, Berna, (۲۰۱۶) Luo, Wu, Wang, Wu Constant, Nandrinio (۲۰۱۸)، Kim et al (۲۰۲۰) Moon, Kim (۲۰۲۱) تایید شده است. خودمتمایزسازی بر پایه پژوهش‌های بوون (Bowen) بنا نهاده شده است. وی بر این باور است که خودمتمایزسازی نه تنها فرایند درمانی بلکه تکنیک درمانی نیز بشمار می‌رود (۳۷). آموزش خودمتمایزسازی به دنبال این هدف است که اشخاص به طور مستقل بر اساس شخصیت خود و نه دیگران، عواطف و افکار خود را کنترل کنند و به دنبال سرنخ‌هایی بگردند حاکی از این که چگونه اضطراب و فشارهای گوناگون بر فرد ظاهر می‌شود و چگونه فرد می‌تواند از همان آغاز با فشارهای روانی به طرز موثری انطباق پیدا کند (۴۸). خودمتمایزسازی شامل دو بعد درون‌روانی و بین‌فردی می‌شود. بعد درون‌روانی خودمتمایزسازی عبارت از میزان توانایی فرد برای تفکر واقع‌بینانه راجع به موضوعات سرشار از عاطفه در خانواده است و موجب رشد الگوهی خودانعکاسی به منظور شناخت خودمان می‌شود. بعد بین‌فردی خودمتمایزسازی یعنی توانایی به دست آوردن کنترل عاطفی و در عین حال، ماندن در جو عاطفی شدید خانواده (۴۳).

در بابت ضرورت انجام این پژوهش می‌توان گفت، با توجه به این که وجود اختلال‌های رفتاری همچون کیفیت دل‌بستگی و ناگویی هیجانی در نوجوانان طلاق با اختلال رفتار برونی‌سازی شده، ناشی از مشکلات روان‌شناختی و هیجانی این نوجوانان بوده و با در نظر گرفتن این نکته که بروز اختلال رفتار برونی‌سازی شده با ایجاد اختلال در سلامت روانی نوجوانان، آینده این افراد را نیز با آسیب جدی مواجه می‌سازد، این جوانان نیازمند مداخلاتی در کاهش کیفیت دل‌بستگی و ناگویی هیجانی هستند که بر این اساس احساس می‌گردد آموزش خودمتمایزسازی بتواند دارای اثرگذاری مناسبی باشد. علاوه بر این ضرورت دیگر انجام این پژوهش، این نکته است که فرایند توجه به سلامت روان کودکان و نوجوانان امری اجتناب‌ناپذیر است. چرا که این گروه از جامعه در آینده نزدیک، می‌بایست به ایفای نقش اجتماعی و شغلی پرداخته و آسیب‌پذیری روان‌شناختی آنان سبب می‌شود آن‌ها نتوانند کارکرد اجتماعی،

Aghabozorgi (۲۰۱۹) نیز میزان پایایی سیاهه رفتاری کودکان، مشکلات برونی‌سازی شده و مشکلات درونی‌سازی شده با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ به ترتیب ۰/۸۸، ۰/۹۲ و ۰/۹۰ بدست آمد. در این پژوهش میزان پایایی سیاهه رفتاری کودکان، در بعد مشکلات برونی‌سازی شده ۰/۹۰ بدست آمد.

پرسش نامه دلبستگی نوجوانان (Adolescent Attachment Questionnaire):

پرسش نامه دلبستگی در نوجوانان توسط Armsden, Greenberg در سال ۱۹۸۷ برای سنجش دلبستگی به صورت خودگزارش دهی با نام خزانه دلبستگی والدینی و همسالانی ایجاد شده است که به سنجش امنیت روان‌شناختی که از داشتن ارتباط با افراد معینی حاصل می‌گردد، می‌پردازد. Gullone, Robinson (۲۰۰۵) این پرسش نامه را مورد بررسی مجدد قرار دادند. آنها مدل تجدیدنظر شده این پرسش نامه را در دو نمونه از نوجوانان ۹ تا ۱۱ سال و ۱۴ و ۱۵ ساله اجرا کردند و در نهایت به این نتیجه رسیدند که پرسش نامه برای جمعیت سنی از ۹ تا ۱۷ سال مناسب است. این پرسش نامه دارای دو بعد دلبستگی به والدین و دلبستگی به دوستان را مورد سنجش قرار می‌دهد. سوالات ۳، ۵، ۷، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۵، ۱۸، ۱۹، ۲۲، ۲۵، ۲۷ به صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شود. نمره‌گذاری این پرسش نامه بر روی یک طیف لیکرت ۳ گزینه‌ای از همیشه نادرست است (نمره ۱) تا همیشه درست است (نمره ۳) انجام می‌شود. بر این اساس دامنه نمرات این پرسش نامه در فرم دلبستگی به والدین بین ۵۳ تا ۱۵۹ است. کسب نمرات بالاتر نشان دهنده دلبستگی بالاتر است. در پژوهش Gullone, Robinson (۲۰۰۵) پایایی زیرمقیاس دلبستگی به والدین ۰/۷۸ و دلبستگی به دوستان ۰/۷۵ گزارش شده است. در ایران Naseri, Mohammadabadi, Askari, Bahrami, Sadegh, Abedi (۲۰۱۲) در پژوهشی به بررسی مشخصات روانسنجی این پرسش نامه پرداختند. آنها ضریب آلفای کرونباخ را برای زیرمقیاس دلبستگی به والدین ۰/۷۳، دلبستگی به دوستان ۰/۶۹ و نمره کل پرسش نامه ۰/۷۵ گزارش نمودند. همچنین روایی همزمان این پرسش نامه نیز با استفاده از پرسش نامه پیوند والدین مورد بررسی قرار گرفت که نتایج آن برای روایی همزمان مطلوب گزارش شده است (۳۲). پایایی این پرسش نامه در این پژوهش با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۷ محاسبه شد.

پرسش نامه ناگویی هیجانی (Alexitimia Questionnaire):

پرسش نامه ناگویی هیجانی توسط Bagby, Parker, Taylor (۱۹۹۴) ساخته شده و یک پرسش نامه خودسنجی است که دارای ۲۰ سوال و سه زیرمقیاس دشواری در شناسایی احساسات (۷ ماده)، دشواری در توصیف

دانش آموز در گروه گواه، از ادامه دریافت مداخله انصراف دادند. بر این اساس تعداد نهایی نمونه این پژوهش ۳۳ نفر بود (۱۶ دانش آموز در گروه آزمایش و ۱۷ دانش آموز در گروه گواه). ملاک‌های ورود به پژوهش شامل داشتن والدین مطلقه، کسب نمره ۶۳ و بالاتر در سوالات مربوط به اختلال رفتاری برونی‌سازی شده در سیاهه رفتاری کودکان نوجوانان، داشتن سن ۱۸-۱۳ سال (حضور در در پایه تحصیلی هفتم، هشتم، نهم، دهم، یازدهم و دوازدهم)، رضایت نوجوان و والد برای شرکت فرزند خود در پژوهش، نداشتن بیماری جسمی و روان‌شناختی حاد و مزمن دیگر (با توجه به پرونده سلامت و مشاوره‌ای آنان) و عدم دریافت مداخله روان‌شناختی همزمان بود. همچنین ملاک‌های خروج از پژوهش داشتن بیش از دو جلسه غیبت، عدم همکاری و انجام ندادن تکالیف مشخص شده در کلاس و عدم تمایل به ادامه حضور در فرایند انجام پژوهش بود.

ابزار

سیاهه رفتاری کودکان (Children's Behavioral Inventory):

سیاهه رفتاری کودکان در سال ۲۰۰۱ توسط Achenbach, Rescorla برای سنجش مشکلات هیجانی و رفتاری کودکان تهیه شده است. سیاهه رفتاری کودکان از دو قسمت تشکیل شده است: بخش نخست به بررسی صلاحیت کلی کودک در سه مقیاس فعالیت‌ها، مقیاس اجتماعی و مدرسه می‌پردازد و شامل ۱۳ ماده است. بخش دوم به بررسی مشکلات هیجانی و رفتاری می‌پردازد که شامل ۱۱۳ ماده است. پاسخدهی بر اساس طیف لیکرت انجام می‌شود: شامل سه گزینه نادرست است (نمره صفر)، گاهی درست است (نمره یک) و غالباً درست است (نمره دو). نمره مشکلات هیجانی و رفتاری از طریق جمع نمره‌های مشکلات رفتاری درونی‌سازی شده (شامل محورهای گوشه‌گیری، مشکلات بدنی، اضطراب و افسردگی، مشکلات برونی‌سازی شده (شامل محورهای کیفیت دلبستگی و رفتارهای بزهکارانه) و مشکلات توجه، مشکلات تفکر و مشکلات اجتماعی به‌دست می‌آید. دامنه نمرات مشکلات رفتاری و هیجانی از صفر تا ۲۴۰ و گستره نمرات t برای دامنه مرزی از ۶۰ تا ۶۳ و بالاتر از نمره ۶۳ برای دامنه بالینی در نظر گرفته شده است (۱). Glosser (۲۰۱۱) در نتایج پژوهش خود اعتبار بازآزمایی و همسانی درونی را برای این مقیاس به ترتیب ۰/۹۴ و ۰/۹۷، مشکلات برونی‌سازی شده ۰/۹۲ و ۰/۹۴ و مشکلات درونی‌سازی شده ۰/۹۱ و ۰/۹۰ گزارش کرده است. همچنین در پژوهش Chorpita Nakamura, Ebesutani, Bernstein, (۲۰۰۹) ضریب آلفای کرونباخ سیاهه رفتاری کودکان ۰/۸۱ گزارش شده است. در پژوهش Golpayegani, Bayat, Majdian,

دشواری در توصیف احساسات و برای تفکر معطوف به بیرون به ترتیب ۰/۷۶، ۰/۷۴ و ۰/۷۹ و برای نمره کل ناگویی هیجانی ۰/۷۷ به دست آمد. در این پژوهش نیز میزان پایایی پرسش‌نامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۵ محاسبه شد.

روند اجرای پژوهش

برای انجام پژوهش ابتدا هماهنگی‌های لازم با معاونت پژوهش اداره کل آموزش و پرورش و مسئولان آموزش و پرورش شهرستان شهرکرد انجام و مجوز حضور در مدارس دریافت شد. سپس با مراجعه به مدارس دوره متوسطه اول و دوم، دانش‌آموزان با دانش‌آموزان طلاق‌دارای اختلال رفتار برونی‌سازی برای شرکت در پژوهش مورد شناسایی قرار گرفت. سپس با رضایت کتبی از نوجوانان و والدین آنها، نوجوانان انتخاب شده در گروه‌های آزمایش و گواه (۲۰ دانش‌آموز در گروه آزمایش و ۲۰ دانش‌آموز در گروه گواه) گمارده شدند. پس از گمارش، پرسش‌نامه‌های پژوهش اجرا شد. در نهایت، بر روی گروه‌های آزمایش مداخله آموزش خودمتمایزسازی در طی دو و نیم ماه به صورت هفته‌ای یک جلسه ۹۰ دقیقه‌ای انجام شد در حالی که گروه گواه مداخله حاضر را دریافت نکرد. پس از دوره‌ای دو ماهه، مرحله پیگیری نیز اجرا شد. پس از شروع مداخلات تعداد ۴ دانش‌آموز در گروه آزمایش و تعداد ۳ دانش‌آموز در گروه گواه، از ادامه دریافت مداخله انصراف دادند. بر این اساس تعداد نهایی نمونه این پژوهش ۳۳ نفر بود (۱۶ دانش‌آموز در گروه آزمایش و ۱۷ دانش‌آموز در گروه گواه).

احساسات (۵ ماده) و تفکر معطوف به بیرون (۸ ماده) است. نحوه نمره‌گذاری به صورت مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت از نمره یک (کاملاً مخالف) تا نمره پنج (کاملاً موافق) است. دامنه نمرات پرسش‌نامه بین ۲۰ تا ۱۰۰ است. کسب نمرات بالاتر نشان دهنده ناگویی هیجانی بیش‌تر است. Besharat (۲۰۰۵) نسخه فارسی مقیاس ناگویی هیجانی تورنتو را تهیه و ضرایب آلفای کرونباخ را برای کل مقیاس ۰/۸۵ و سه زیر مقیاس دشواری در شناسایی هیجان‌ها، دشواری در توصیف هیجان‌ها و جهت‌گیری بیرونی در تفکر را به ترتیب ۰/۸۲، ۰/۷۵ و ۰/۷۲ گزارش کرد که نشانه همسانی درونی خوب مقیاس است. پایایی بازآزمایی مقیاس نیز در نمونه ۶۷ نفری در دو نوبت با فاصله چهار هفته برای ناگویی هیجانی کل و زیر مقیاس‌های آن تایید شده است (۱۷). سوالات ۴، ۵، ۱۰، ۱۸، ۱۹ نمره‌گذاری معکوس دارند. هر چه افراد نمراتشان در این خرده مقیاس‌ها بیش‌تر باشد نشان‌دهنده شدت بیش‌تر ناگویی هیجانی است. قربانی و همکاران (۲۰۰۲)؛ به نقل از Shahgholian, Moradi, Kafee, 2007) آلفای کرونباخ این مقیاس را در نمونه ایرانی برای دشواری در شناسایی احساسات ۰/۷۴ برای دشواری در توصیف احساسات ۰/۷۵ و برای تفکر معطوف به بیرون ۰/۷۶ به دست آورده‌اند. Shahgholian, Moradi, Kafee (۲۰۰۷) اعتبار کل مقیاس را در نمونه ایرانی با استفاده از روش دو نیمه کردن و بازآزمایی ۰/۷۴ و ۰/۷۲ و روایی مقیاس را ۰/۸۵ گزارش کرده‌اند. پایایی این پرسش‌نامه در پژوهش Sabaghi, Mahdi Zadegan (۲۰۲۰) با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برای زیرمقیاس‌های دشواری در شناسایی احساسات،

جدول ۱: مداخلات مربوط به آموزش خودمتمایزسازی (Kazemian, Esmaeeli, 2013)

جلسه	هدف	موضوع	تکالیف
اول	معرفی اعضا	آشنایی با اعضای گروه، بیان قوانین و اهداف گروه و ایجاد حس تعهد برای ادامه جلسات	نوشتن ویژگی‌های خود
دوم	آشنایی با مرزهای ارتباطی در زندگی شخصی	بحث در مورد آداب و رسوم ناگفته و نقش‌های ناآگاهانه موروثی در خانواده	از اعضا خواسته می‌شود تا به شیوه ای مصور، نسل نگار که پیشینه خانوادگی آنها در آن ترسیم می‌شود را تا ۳ نسل قبل ترسیم کنند.
سوم	شناسایی تعابیر و تفاسیر و جدا کردن آنها از واقعیت	متمایز ساختن باورهای منطقی و غیرمنطقی در رابطه با دیگران	از اعضا خواسته می‌شود تا هریک از آنها ۳ حادثه یا تجربه خود را یادداشت کنند و سپس احساس و فکر و رفتار خود را مشخص سازند.
چهارم	پرورش پایه‌ای محکم برای برقراری صمیمیت	آشنا کردن اعضا با نیازهای روانی خود از قبیل نیاز به شهرت، نیاز به دوست داشتن، نیاز به مهربانی، نیاز به احترام، نیاز به خودشکوفایی و ...	چند واقعه که موجب شادی، ترس، خشم و ... شده است را یادداشت نمایند و مشخص نمایند که علت آنها چه بوده است.
پنجم	مجهز ساختن اعضا به مهارت‌های خاص ارتباطی	اظهارنظر کردن اعضا درباره دیگران و میزان اعتماد میان فردی حاکم بین خود و دیگران	توجه به روابط خود با دیگران در طول هفته و این که هر روز یک واقعه را یادداشت کرده و تفسیر خود از آن را بیان نمایند.

ششم	بررسی انتخاب ها و پذیرفتن مسئولیت	پذیرش مسئولیت هر یک از اعضا برای پرورش یک رابطه	لیست کردن اشتباهاتی که در طول هفته انجام داده و مسئولیت آن را می پذیرد.
هفتم	آشنایی با مرزها و حیطة‌های کنترل فرد در زندگی شخصی	استفاده از تصویرسازی ذهنی برای تشخیص فرد از اینکه در یک موقعیت خاص چه برنامه‌ای را طرح می کند و به دنبال پیروی از شرایط است یا کنترل خودش	بیان دو داستان فرضی از موقعیت آشفته‌ساز و بررسی پاسخ خود به آن موقعیت
هشتم	یکپارچه ساختن ارزش‌ها و تجارب در ارتباطات	بررسی نقشی که فرد ناآگاهانه آن را ایفا می کند.	خاطرات خود را در دوران کودکی یادداشت کنند و در رابطه با نقش خود در آنها قضاوت کنند.
نهم	خودشناسی عمیق تر هر یک از اعضا	بیان ویژگی‌های مثبت و منفی هر یک از اعضا و پذیرفتن و دوست داشتن هر یک از صفات	بررسی این سوال که در حال حاضر چه کسی هستم و چه باید باشم و بررسی احساسی که در پایان پاسخ به این سوال دارند چیست؟
دهم	گرفتن بازخورد از همدیگر	روشن کردن نقاط قوت و ضعف شخصی، که در روابط بین فردی و درون فردی موثر است. نظرخواهی هر یک از افراد در مورد دوره و بیان افکار و احساس خود از این دوره.	

گروه آزمایش مربوط به ۱۶ سال (تعداد ۵ نفر معادل ۳۱/۲۵ درصد) و در گروه گواه نیز مربوط به ۱۵ سال (تعداد ۴ نفر ۲۳/۵۳ درصد) بود. افزون بر این، دانش‌آموزان در در پایه‌های هفتم، هشتم، نهم، دهم، یازدهم و دوازدهم مشغول به تحصیل بودند که بیش‌ترین فراوانی در گروه آزمایش مربوط به پایه دهم (تعداد ۵ نفر معادل ۳۲/۲۵ درصد) و در گروه گواه نیز مربوط به پایه نهم (تعداد ۵ نفر معادل ۲۹/۴۱ درصد) بود. میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای وابسته پژوهش در مراحل پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری، به تفکیک دو گروه آزمایش و گواه، در جدول ۲، ارائه شده است.

در این پژوهش برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از دو سطح آمار توصیفی و استنباطی استفاده شده است. در سطح آمار توصیفی از میانگین و انحراف استاندارد و در سطح آمار استنباطی از آزمون شاپیرو-ویلک برای بررسی نرمال بودن توزیع متغیرها، آزمون لوین برای بررسی برابری واریانس‌ها، و هم‌چنین، از تحلیل کوواریانس برای بررسی فرضیه پژوهش استفاده شد. نتایج آماری با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS-۲۳ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها

یافته‌های جمعیت‌شناختی نشان داد که دانش‌آموزان حاضر در پژوهش دارای سن ۱۳ تا ۱۸ سال بودند که بیش‌ترین فراوانی در

جدول ۲: میانگین و انحراف استاندارد کیفیت دلبستگی و ناگویی هیجانی در دو گروه آزمایش و گواه

موفه‌ها		گروه‌ها		پیش‌آزمون		پس‌آزمون		پیگیری	
				میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار
کیفیت دلبستگی		گروه آزمایش		۸۹/۳۱	۹/۱۷	۱۰۰/۵۶	۹/۶۳	۹۹/۰۶	۹/۵۲
		گروه گواه		۸۹/۶۶	۱۰/۵۸	۸۸/۴۶	۱۰/۱۴	۸۷/۹۳	۱۰/۴۱
ناگویی هیجانی		گروه آزمایش		۶۰/۰۶	۵/۹۷	۵۰/۶۲	۷/۸۳	۵۲/۶۸	۶/۶۳
		گروه گواه		۵۴/۹۳	۶/۶۳	۵۶/۹۳	۷/۱۲	۵۶/۹۳	۶/۴۰

همگنی واریانس نیز توسط آزمون لوین مورد سنجش قرار گرفت که نتایج آن معنادار نبود که این یافته می‌داد پیش‌فرض همگنی واریانس‌ها رعایت شده است ($p > 0.05$). در نهایت نتایج در بررسی پیش‌فرض همگنی شیب خط رگرسیون مشخص شد که تعامل پیش‌آزمون با متغیر گروه‌بندی در مرحله پس‌آزمون و پیگیری در متغیرهای کیفیت دلبستگی و ناگویی هیجانی نوجوانان طلاق با

پیش از ارائه نتایج تحلیل آزمون کوواریانس، پیش‌فرض‌های آزمون‌های پارامتریک مورد سنجش قرار گرفت. بر همین اساس نتایج آزمون شاپیرو-ویلک بیانگر آن بود که پیش‌فرض نرمال بودن توزیع نمونه‌ای داده‌ها در متغیرهای کیفیت دلبستگی و ناگویی هیجانی در گروه‌های آزمایش و گواه در مراحل پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری برقرار است ($p > 0.05$). هم‌چنین، پیش‌فرض

آموزش خودتمایزسازی بر کیفیت دلبستگی و ناگویی هیجانی نوجوانان طلاق با اختلال رفتار برون‌سازی شده در مرحله پس‌آزمون پرداخته می‌شود، بدین صورت که تفاوت میانگین نمرات مراحل پیش‌آزمون و پس‌آزمون با استفاده از تحلیل کوواریانس مورد ارزیابی قرار می‌گیرد.

اختلال رفتار برون‌سازی شده معنادار نبوده است ($p > 0.05$). این بدان معناست که فرض همگنی شیب خط رگرسیون در متغیرهای کیفیت دلبستگی و ناگویی هیجانی نوجوانان طلاق با اختلال رفتار برون‌سازی شده برقرار بوده است. حال ابتدا به بررسی تاثیر

جدول ۳: نتایج تحلیل کوواریانس چندمتغیری برای بررسی اثر آموزش خودتمایزسازی بر کیفیت دلبستگی و ناگویی هیجانی نوجوانان طلاق با اختلال رفتار برون‌سازی شده در مرحله پس‌آزمون

سطح معناداری	درجه آزادی خطا	درجه آزادی فرض	مقدار F	ارزش	اثر
۰/۰۰۰۱	۲۸	۲	۳۶/۴۰	۰/۷۲	اثر پیلایی
	۲۸	۲	۳۶/۴۰	۰/۲۷	لامبدای ویلکز
	۲۸	۲	۳۶/۴۰	۲/۶۰	اثر هتلینگ
	۲۸	۲	۳۶/۴۰	۲/۶۰	بزرگ‌ترین ریشه
					روی

خودتمایزسازی تفاوت معنادار وجود داشته باشد. بنابراین، برای بررسی این معناداری به تحلیل به کوواریانس تک متغیری پرداخته شد.

با معناداری آزمون کوواریانس چندمتغیری این نتیجه بدست می‌آید که باید حداقل در یکی از متغیرهای کیفیت دلبستگی و ناگویی هیجانی نوجوانان طلاق با اختلال رفتار برون‌سازی شده در مرحله پس‌آزمون بین دو گروه آزمایش و گواه در اثر آموزش

جدول ۴: تحلیل کوواریانس برای بررسی تاثیر آموزش خودتمایزسازی بر کیفیت دلبستگی و ناگویی هیجانی نوجوانان طلاق با اختلال رفتار برون‌سازی شده در مرحله پس‌آزمون

متغیر	منبع تغییر	مجموع مجزورات	درجه آزادی	میانگین مجزورات	مقدار F	سطح معناداری	اندازه اثر	توان
کیفیت دلبستگی	اثر پیش‌آزمون	۳۳۰/۶۶	۱	۳۳۰/۶۶	۱۶۲/۶۷	۰/۰۰۰۱	۰/۸۱	۱
	اثر متغیر مستقل	۱۰۴۹/۳۶	۱	۱۰۴۹/۳۶	۵۲/۰۳	۰/۰۰۰۱	۰/۶۲	۱
	خطا	۶۰۴/۹۶	۳۰	۲۰/۱۶				
	کل	۳۰۰۶۹۴	۳۳					
ناگویی هیجانی	اثر پیش‌آزمون	۱۴۸۴/۰۹	۱	۱۴۸۴/۰۹	۸۵/۶۴	۰/۰۰۰۱	۰/۷۲	۱
	اثر متغیر مستقل	۶۲۷/۸۷	۱	۶۲۷/۸۷	۳۶/۲۳	۰/۰۰۰۱	۰/۵۴	۱
	خطا	۵۱۹/۸۷	۳۰	۱۷/۳۳				
	کل	۱۰۱۹۳۱	۳۳					

اختلال رفتار برون‌سازی شده با ارائه آموزش خودتمایزسازی دچار تغییر معنادار شده است. برای تغییر نیز بدان صورت بوده است که آموزش خودتمایزسازی توانسته منجر به بهبود کیفیت دلبستگی و ناگویی هیجانی نوجوانان طلاق با اختلال رفتار برون‌سازی شده شود. مقدار تاثیر آموزش خودتمایزسازی بر میزان کیفیت دلبستگی و ناگویی هیجانی نوجوانان طلاق با اختلال رفتار برون‌سازی شده در مرحله پس‌آزمون به ترتیب

با توجه به نتایج جدول ۴، ارائه متغیر مستقل (آموزش خودتمایزسازی) توانسته منجر به ایجاد تفاوت معنادار میانگین نمرات متغیرهای وابسته (کیفیت دلبستگی و ناگویی هیجانی نوجوانان طلاق با اختلال رفتار برون‌سازی شده) در مرحله پس‌آزمون در سطح خطای ۰/۰۵ گردد. بنابراین این نتیجه بدست می‌آید که با کنترل متغیر مداخله‌گر (پیش‌آزمون)، میانگین نمرات متغیرهای کیفیت دلبستگی و ناگویی هیجانی نوجوانان طلاق با

خودمتمایزسازی بر کیفیت دل بستگی و ناگویی هیجانی نوجوانان طلاق با اختلال رفتار برون‌سازی شده در مرحله پیگیری پرداخته می‌شود، بدین صورت که تفاوت میانگین نمرات مراحل پیش‌آزمون و پیگیری با استفاده از تحلیل کوواریانس مورد ارزیابی قرار می‌گیرد.

۰/۶۲ و ۰/۵۴ بوده است. این بدان معناست که به ترتیب ۶۲ و ۵۴ درصد تغییرات متغیرهای کیفیت دل بستگی و ناگویی هیجانی نوجوانان طلاق با اختلال رفتار برون‌سازی شده در مرحله پس‌آزمون توسط ارائه متغیر مستقل (آموزش خودمتمایزسازی) تبیین می‌شود. حال در ادامه به بررسی تاثیر آموزش

جدول ۵: نتایج تحلیل کوواریانس چندمتغیری برای بررسی اثر آموزش خودمتمایزسازی بر کیفیت دل بستگی و ناگویی هیجانی نوجوانان طلاق با اختلال رفتار برون‌سازی شده در مرحله پس‌آزمون

ارزش	مقدار F	درجه آزادی فرض	درجه آزادی خطا	سطح معناداری
اثر پیلایی	۳۱/۴۸	۲	۲۸	۰/۶۹
لامبدای ویلکز	۳۱/۴۸	۲	۲۸	۰/۳۱
اثر هتلینگ	۳۱/۴۸	۲	۲۸	۲/۲۵
بزرگترین ریشه روی	۳۱/۴۸	۲	۲۸	۲/۲۵

خودمتمایزسازی تفاوت معنادار وجود داشته باشد. بنابراین برای بررسی این معناداری به تحلیل به کوواریانس تک متغیری پرداخته شد.

با معناداری آزمون کوواریانس چندمتغیری این نتیجه بدست می‌آید که باید حداقل در یکی از متغیرهای کیفیت دل بستگی و ناگویی هیجانی نوجوانان طلاق با اختلال رفتار برون‌سازی شده در مرحله پیگیری بین دو گروه آزمایش و گواه در اثر آموزش

جدول ۶: تحلیل کوواریانس برای بررسی تاثیر آموزش خودمتمایزسازی بر کیفیت دل بستگی و ناگویی هیجانی نوجوانان طلاق با اختلال رفتار برون‌سازی شده در مرحله پیگیری

متغیر	منبع تغییر	مجموع مجزورات	درجه آزادی	میانگین مجزورات	مقدار F	سطح معناداری	اندازه اثر	توان
کیفیت دل بستگی	اثر پیش‌آزمون	۳۵۳۶/۷۹	۱	۳۵۳۶/۷۹	۱۶۲/۶۴	۰/۰۰۰۱	۰/۸۰	۱
	اثر متغیر مستقل	۹۶۳/۸۰	۱	۹۶۳/۸۰	۴۴/۳۲	۰/۰۰۰۱	۰/۵۸	۱
	خطا	۶۵۲/۳۷	۳۰	۲۱/۷۴				
	کل	۲۹۳۷۴۲	۳۳					
ناگویی هیجانی	اثر پیش‌آزمون	۱۱۵۱/۰۱	۱	۱۱۵۱/۰۱	۱۰۵/۹۶	۰/۰۰۰۱	۰/۷۵	۱
	اثر متغیر مستقل	۴۱۹/۸۹	۱	۴۱۹/۸۹	۳۸/۶۵	۰/۰۰۰۱	۰/۵۵	۱
	خطا	۳۲۵/۸۶	۳۰	۱۰/۸۶				
	کل	۱۰۸۱۷۶	۳۳					

دچار تغییر معنادار شده است. برای تغییر نیز بدان صورت بوده است که آموزش خودمتمایزسازی توانسته منجر به بهبود کیفیت دل بستگی و ناگویی هیجانی نوجوانان طلاق با اختلال رفتار برون‌سازی شده شود. مقدار تاثیر آموزش خودمتمایزسازی بر میزان کیفیت دل بستگی و ناگویی هیجانی نوجوانان طلاق با اختلال رفتار برون‌سازی شده در مرحله پیگیری به ترتیب ۰/۵۸ و ۰/۵۵ بوده است. این بدان معناست که به ترتیب ۵۸ و ۵۵ درصد تغییرات متغیرهای کیفیت دل بستگی و ناگویی هیجانی نوجوانان

با توجه به نتایج جدول ۶، ارائه متغیر مستقل (آموزش خودمتمایزسازی) توانسته منجر به ایجاد تفاوت معنادار میانگین نمرات متغیرهای وابسته (کیفیت دل بستگی و ناگویی هیجانی نوجوانان طلاق با اختلال رفتار برون‌سازی شده) در مرحله پیگیری در سطح خطای ۰/۰۵ گردد. بنابراین این نتیجه حاصل می‌شود که با کنترل متغیر مداخله‌گر (پیش‌آزمون)، میانگین نمرات متغیرهای کیفیت دل بستگی و ناگویی هیجانی نوجوانان طلاق با اختلال رفتار برون‌سازی شده با ارائه آموزش خودمتمایزسازی

طلاق با اختلال رفتار برونی‌سازی شده در مرحله پیگیری توسط ارائه متغیر مستقل (آموزش خودتمایزسازی) تبیین می‌شود.

بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش با هدف بررسی اثربخشی آموزش خودتمایزسازی بر کیفیت دلبستگی و ناگویی هیجانی نوجوانان طلاق با اختلال رفتار برونی‌سازی شده انجام گرفت. یافته نخست این پژوهش نشان داد که آموزش خودتمایزسازی بر کیفیت دلبستگی نوجوانان طلاق با اختلال رفتار برونی‌سازی شده تأثیر معنادار دارد. بدین صورت که این مداخله توانسته منجر به کاهش کیفیت دلبستگی این نوجوانان شود. این یافته همسو با نتایج پژوهش Kazemian, Esmaeeli (۲۰۱۳) مبنی بر اثربخشی آموزش خودتمایزسازی بر کاهش اضطراب فرزندان خانواده‌های طلاق؛ با یافته Mohammadi (۲۰۱۹) مبنی بر اثربخشی آموزش خودتمایزسازی بر تنظیم هیجان، پردازش هیجانی و خودپنداره دانش‌آموزان با والدین طلاق گرفته، با گزارشات Rezaeinezhad et al (۲۰۱۸) مبنی بر نقش خودتمایزسازی در پیش‌بینی ناگویی خلقی و تنظیم شناختی هیجان دانش‌آموزان دختر، با نتایج پژوهش Liu et al (۲۰۱۶) مبنی بر نقش خودتمایزسازی در پیش‌بینی سازگاری با شرایط چالش‌برانگیز در دانشجویان پرستاری و با یافته Doba et al (۲۰۱۸) مبنی بر نقش خودتمایزسازی در بروز رفتارهای آسیب‌زای نوجوانان همسو بود.

در تبیین این یافته مبنی بر اثربخشی آموزش خودتمایزسازی بر کیفیت دلبستگی نوجوانان طلاق با اختلال رفتار برونی‌سازی شده می‌توان بیان کرد که آموزش خودتمایزسازی به دنبال این هدف است که اشخاص به طور مستقل بر اساس شخصیت خود و نه دیگران، عواطف و افکار خود را کنترل کنند و به دنبال «سرنخ‌هایی بگردند حاکی از این که چگونه اضطراب و فشارهای گوناگون بر فرد ظاهر می‌شود و چگونه فرد می‌تواند از همان آغاز بر اضطراب به طرز مؤثری انطباق پیدا کند (۴۸). بر این اساس، خودتمایزسازی مفهومی است که به منظور توصیف الگوهای تعاملی خانواده مورد استفاده قرار گرفته است، تا فاصله اعضای خانواده را تنظیم کند و با توجه به سن، تعادلی مناسب بین فردیت و صمیمیت برقرار سازد (۳۰). با توجه به مفروضه زیربنایی نظریه خودتمایزسازی که اضطراب و آسیب‌های روان‌شناختی مهار نشده به اختلال در عملکرد خانوادگی منجر می‌شود، لزوم آموزش خودتمایزسازی، برای دانش‌آموزانی که در جو خانوادگی متفاوت، آشفتگی و همراه با طلاق به سر می‌برند، بیش از پیش احساس

می‌شود. علاوه بر این، باید اشاره کرد که بر اساس نظریه خودتمایزسازی، کودکان و نوجوانان نیز همانند بزرگسالان قادر به تفکیک احساس از تفکر خود هستند (۸). بر این اساس می‌توان گفت آموزش خودتمایزسازی سبب می‌شود که نوجوانان دارای والدین مطلقه خود را از آمیختگی با احساسات حاصل از جدایی والدین جدا کرده و بتوانند مدیریت بهتری بر فرایندهای هیجانی، روانی و شناختی خود داشته باشند. کسب و ادراک توانایی در این حوزه سبب می‌شود که نوجوان، قدرت حل مساله و کنترل رفتاری بیش‌تری از خود بروز داده و در نتیجه کیفیت دلبستگی بیش‌تری را تجربه نمایند.

یافته دوم این پژوهش نشان داد که آموزش خودتمایزسازی بر ناگویی هیجانی نوجوانان طلاق با اختلال رفتار برونی‌سازی شده تأثیر معنادار دارد. بدین صورت که این مداخله توانسته منجر به ناگویی هیجانی این نوجوانان شود. این یافته با نتایج پژوهش Karkhaneh et al (۲۰۱۵) مبنی بر تأثیر آموزش مبتنی بر خودتمایزسازی بر جرات‌ورزی زنان؛ با یافته Heydari, Rajabi (۲۰۱۹) مبنی بر اثربخشی آموزش خودتمایزسازی بر پریشانی روان‌شناختی و سازگاری اجتماعی نوجوانان طلاق؛ با گزارشات Tarkhan (۲۰۱۸) مبنی بر نقش پیش‌بینی خودتمایزسازی شناختی در بهزیستی روان‌شناختی دانشجویان؛ و با یافته Kim et al (۲۰۲۰) مبنی بر نقش موثر خودتمایزسازی در بروز سلامت روانی و هیجانی همسو بود. در تبیین این یافته مبنی بر اثربخشی آموزش خودتمایزسازی بر ناگویی هیجانی نوجوانان طلاق با اختلال رفتار برونی‌سازی شده باید بیان نمود که افراد تمایز یافته به آسانی تحت تأثیر دیگران و همچنین پردازش‌های شناختی و روانی قرار نمی‌گیرند و نشانه آسیب را نشان نمی‌دهند (۲۴). بر این اساس آموزش خودتمایزسازی با ایجاد فرایند تمایز یافتگی سبب می‌شود تا نوجوانان طلاق با اختلال رفتار برونی‌سازی شده تحت تأثیر عوامل بیرونی آسیب‌زا همانند طلاق والدین قرار نگرفته و از طرفی رفتار و افکار اجتنابی کمتری را نیز از خود نشان داده و در نتیجه با بهبود پردازش شناختی و هیجانی، از میزان ناگویی هیجانی آنان نیز کاسته شود. همچنین تحقیقات بسیاری نشان داده‌اند میزان تفکیک خویش‌تن در خانواده‌های طلاق به مراتب پایین‌تر از سایر خانواده‌ها است (۲۰). این موضوع بیانگر اهمیت و نقش آموزش خودتمایزسازی در بهبود مولفه‌های روان‌شناختی و هیجانی است که با بکارگیری آموزش خودتمایزسازی، تفکر، شناخت و هیجان خود را از فرایند آسیب‌زای متارکه والدین جدا سازند. این روند سبب می‌شود نوجوانان طلاق با اختلال رفتار برونی‌سازی شده رفتارهای آسیب‌زای خود را کاهش داده و از این طریق از مواجهه با افکار

طلاق با اختلال رفتار برونی‌سازی شده از محدودیت‌های این پژوهش بود. بنابراین، پیشنهاد می‌شود برای افزایش قدرت تعمیم‌پذیری نتایج، در سطح پیشنهاد پژوهشی، این پژوهش در سایر استان‌ها و مناطق و جوامع دارای فرهنگ‌های متفاوت، دیگر نوجوانان همانند نوجوانان دارای اختلال رفتار مقابله‌ای، اختلال سلوک و ...، مهار عوامل ذکر شده و روش نمونه‌گیری تصادفی اجرا شود. با توجه به اثربخشی آموزش خودمتمایزسازی بر کیفیت دلبستگی و ناگویی هیجانی نوجوانان طلاق با اختلال رفتار برونی‌سازی شده، در سطح کاربردی پیشنهاد می‌شود با تهیه برشور و کتابچه‌ای علمی، آموزش خودمتمایزسازی به مشاوران آموزشگاه‌های آموزش و پرورش ارائه داده شود تا آنها با بکارگیری محتوای این مداخله، برای کاهش کیفیت دلبستگی و ناگویی هیجانی نوجوانان طلاق با اختلال رفتار برونی‌سازی شده گامی عملی برداشته باشند.

تشکر و قدردانی

این مقاله برگرفته از رساله دوره دکترای تخصصی سحر بیاتی اشکفتکی در دانشگاه آزاد اسلامی واحد شهرکرد بود. بدین وسیله از تمام نوجوانان حاضر در پژوهش و مسئولان آموزش و پرورش شهر شهرکرد که همکاری کاملی برای اجرای پژوهش داشتند، قدردانی می‌شود.

Reference

- 1- Achenbach, T.M., & Rescorla, L.A. (2001). *Manual for the ASEBA school age: Form & profiles*. Burlington, VT: Research Center for Children, Youth, & Families.
- 2- Armsden, G.C., & Greenberg, M.T. (1987). The inventory of parent and peer attachment: Individual differences and their relationship to psychological well-being in adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 16, 427-454.
- 3- Bagby, R.M., Parker, J.D.A., & Taylor, G.J. (1994). The Twenty-Item Toronto Alexithymia scale-I: Item selection and cross-validation of the factor structure. *Journal of Psychosomatic Research*, 38, 23-32.
- 4- Besharat, M.A. (2005). The Relationship between Personality Dimensions and Mood Disorder. *Journal of Contemporary Psychology*, 2(2), 55-66.
- 5- Buss, A.H., & Perry, M. (1992). The Aggression Questionnaire. *Journal of Personality and Social Psychology*, 63, 452-459.

مربوط به طلاق والدین نه‌راسیده و از اجتناب شناختی و هیجانی آنان نیز کاسته شده و ناگویی هیجانی متری را تجربه کنند. افزون بر این، می‌توان بیان نمود که هدف خودمتمایزسازی، افزایش میزان سازگاری فرد با تغییرات زندگی و در نتیجه بهبود فرایندهای هیجانی و افزایش سلامت روان شناختی افراد است (۱۸). خودمتمایزسازی بیانگر آن است که افراد، چقدر قادرند بین فرآیند عقلی و احساسی خود، تفکیک قائل شوند. به عبارت دیگر درجه توانایی فرد برای اجتناب از تبعیت خودکار از احساسات، بیانگر میزان تفکیک خویشتن است. بر این اساس آموزش خودمتمایزسازی دقیقاً بر همین فرآیند متمرکز است و تلاش می‌کند که فرآیند شناختی و هیجانی و پردازش حاصل از آنها تحت تأثیر مطلق احساسات نباشد. بنابراین آموزش خودمتمایزسازی، توازن میان احساسات و شناخت را ایجاد می‌کند. با برقراری این توازن در اثر آموزش خودمتمایزسازی نوجوانان طلاق با اختلال رفتار برونی‌سازی شده بهتر می‌توانند خود را از بستر احساسات جدا کرده و با برقراری توازن بین شناخت، احساسات و هیجانات، می‌توانند پردازش و مدیریت هیجانی مناسبی را داشته و از میزان ناگویی هیجانی آنان نیز کاسته شود.

محدود بودن دامنه پژوهش به نوجوانان طلاق با اختلال رفتار برونی‌سازی شده شهرستان شهرکرد؛ عدم بهره‌گیری از روش نمونه‌گیری تصادفی و عدم مهار متغیرهای اثرگذار محیطی، خانوادگی و فردی بر کیفیت دلبستگی و ناگویی هیجانی نوجوانان

- 6- Chalah, M.A., Ayache, S.S. (2017). Alexithymia in multiple sclerosis: A systematic review of literature. *Neuropsychologia*, 104, 31-47.
- 7- Davyod, D.M. (2017). Alexithymia as a health risk and resilience factor. *Journal of Psychosomatic Research*, 101, 66-67.
- 8- Doba, K., Berna, G., Constant, E., Nandrino, J. (2018). Self-differentiation and eating disorders in early and middle adolescence: A cross-sectional path analysis. *Eating Behaviors*, 29: 75-82.
- 9- Eslami, M. (2017). The hope in attitude of students in single parents: children of divorce. *Quarterly Journal of New Thoughts on Education*, 13(2), 25-52.
- 10- Farmer, R.F., Gau, J.M., Seeley, J.R., Kosty, D.B., Sher, K.J., Lewinsohn, P.M. (2016). Internalizing and externalizing disorders as predictors of alcohol use disorder onset during three developmental periods. *Drug and Alcohol Dependence*, 164, 38-46.

- 11- Gharedaghi, E., Mombeinikesheh, F. (2020). Comparison of self concept clarity, role gender and emotional maturity in children with and without experience of divorce in parents. *Culture Counseling*, 11(42), 231-260.
- 12- Glosser, R. (2011). Examination of the relationship between the Child Behavior Checklist/ 6-18 and the Social Responsiveness Scale Parent Forms using individuals with high functioning autism. Doctoral Dissertation, Indiana University of Pennsylvania.
- 13- Golpayegani, F., Bayat, B., Majdian, V., Aghabozorgi, S. (2019). Effectiveness of Acceptance and Commitment Therapy on the quality of attachment and altruism of the children with externalized behavioral problems. *JOEC*, 18(4), 77-88
- 14- Guidubaldi, J., Cleminshaw, H.K., Perry, J.D., & McLoughin, C.S. (2010). The impact of parental divorce on children: Report of the nationwide NASP study. *School Psychology Review*, 12, 300-323.
- 15- Gullone, E., Robinson, K. (2005). The Inventory of Parent and Peer Attachment-Revised (IPPA-R) for Children: A Psychometric Investigation. *Clinical Psychology and Psychotherapy*, 12, 67-89.
- 16- Hamidi, M., Shariat, S., Aghabozorgi, S., Keshavarz Mohammadi, R. (2020). The Effectiveness of Child-based Mindfulness Program on Impulsivity and Aggression in Children with Externalizing Disorders. *J Child Ment Health*, 6(4), 144-155
- 17- Hatamieh, J., Khorshidi, M.M., Bahrami Ehsan, H., Rahimi, S.A.S, Hatami, A.J. (2013). The role of processing levels and mood matching in recognizing emotional words in people with Alexitimia. *Journal of Applied Psychology*, 7(1), 69-83.
- 18- Heydari, R., Rajabi, M.B. (2019). Effectiveness of teaching self-differentiation on psychological distress and social adaptation in the adolescents with divorced parents. *Quarterly Social Psychology Research*, 8(31), 103-117.
- 19- Hsu, F.C., Scott, N. (2020). Food experience, place attachment, destination image and the role of food-related personality traits. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 44, 79-87.
- 20- Karkhaneh, P., Jazayeri, R., Bahrami, F., Fatehizadeh, M. (2015). Investigating the effect of Bowen self-differentiation education on the courage of married women in Isfahan. *Journal of Personality and Individual Differences*, 4(7), 167-183.
- 21- Kazemian, S., Esmaeeli, M. (2013). Effectiveness of the Self-Differentiation Training in Reducing the Degree of Anxiety in the Children of Divorced Parents. *RPH*, 6(4), 53-59.
- 22- Khalid, A., Qadir, F., Chan, S.W.Y., Schwannauer, M. (2018). Parental bonding and adolescents' depressive and anxious symptoms in Pakistan, *Journal of Affective Disorders*, 228, 37-60.
- 23- Khodadadi Sangdeh, J., Kalae, A., Goharipour, M. (2020). Conceptual Model Codification of Marital Satisfaction in Healthy Family: Based on Cultural Context. *Culture Counseling*, 11(41), 27-60.
- 24- Kim, K.L., Galione, J., Schettini, E., DeYoung, L.L.A., Gilbert, A.C., Jenkins, G.A., Barthelemy, C.M., MacPherson, H.A., Radoeva, P.D., Kudinova, A.Y., Dickstein, D.P. (2020). Do styles of emotion dysregulation differentiate adolescents engaging in non-suicidal self-injury from those attempting suicide? *Psychiatry Research*, 291, 113-117.
- 25- Landers, A.L., Bellamy, J.L., Danes, S.M., Hawk, S.W. (2017). Internalizing and externalizing behavioral problems of American Indian children in the child welfare system. *Children and Youth Services Review*; 81, 413-421.
- 26- Liu, S.W., Luo, L., Wu, M., Wang, R., Wu, Y. (2016). Correlation between self-differentiation and professional adaptability among undergraduate nursing students in China. *International Journal of Nursing Sciences*, 3(4), 394-397.
- 27- Mancini, V., Rigoli, D., Roberts, L., Piek, J. (2019). Motor skills and internalizing problems throughout development: An integrative research review and update of the environmental stress hypothesis research. *Research in Developmental Disabilities*, 84, 96-111.
- 28- Mohammadi, M.R. (2019). The effectiveness of self-differentiation training on emotion regulation, emotional processing and self-concept of students with divorced parents, Master Thesis, Islamic Azad University, Isfahan Branch.
- 29- Montoya-Castilla, I., Postigo, S., Prado-Gasco, V., Perez-Marin, M. (2018). Relationships between affective states and childhood internalizing disorders. *Archives of Psychiatric Nursing*, 32(4), 591-598.

- 30- Moon, W.H., Kim, J.Y. (2021) Stress and Depression in the Korean College Students: Mediated Effects of Self-differentiation and Self-efficacy. In: Bhoi A., Mallick P., Liu CM., Balas V. (eds) Bio-inspired Neurocomputing. Studies in Computational Intelligence, 903, 151-161.
- 31- Nakamura, B., Ebesutani, C., Bernstein, A., & Chorpita, B. (2009). A psychometric analysis of the Child Behavior Checklist DSM-oriented Scales. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 31, 178-189.
- 32- Naseri Mohammadabadi, A., Askari, A., Bahrami, F., Sadegh, R., Abedi, J. (2012). Standardization and validation of Inventory of Parent and Peer Attachment-Revised (IPPA-R) in children. *Research in Clinical Psychology and Counseling*, 2(2), 36-48.
- 33- Rezaeinezhad, N., Moradi, O., Hasani, R., Sajadi, P. (2018). Predicting Alexithymia based on Parental Health, Self Differentiation and Emotional Cognitive Regulation among High School Students. *Zanko J Med Sci*, 19(61), 32-42.
- 34- Sabaghi, S., Mahdi Zadegan, I. (2020). Compare social desirability and alexithymia among students with internalized behavioral disorder and normal students. *Journal of Psychological Sciences*, 19(90), 765-772.
- 35- Sadri, M., Zare Bahramabadi, M., Ghiasi, M. (2016). Effectiveness of Attachment-Oriented Therapy on the Quality of Attachment and Social Skills in Children with Oppositional Defiant Disorder. *J Child Ment Health*, 3(2), 21-30.
- 36- Santos, G., Farrington, D.P., Agra, C., Cardoso, C.S. (2020). Parent-teacher agreement on children's externalizing behaviors: Results from a community sample of Portuguese elementary-school children. *Children and Youth Services Review*, 110, 104-109.
- 37- Scigala, D.K., Fabris, M.A., Badenes-Ribera, L., Zdankiewicz-Scigala, E., Longobardi, C. (2021). Alexithymia and Self Differentiation: The Role of Fear of Intimacy and Insecure Adult Attachment. *Contemporary Family Therapy*, 43, 165-176.
- 38- Shahgholian, M., Moradi, A., Kafee, M. (2007). Relationship of Alexithymia with Emotional Expression Styles and General Health among University Students. *IJPCP*, 13(3), 238-248.
- 39- Sorek, Y. (2019). Children of divorce evaluate their quality of life: The moderating effect of psychological processes. *Children and Youth Services Review*, 107, 104-109.
- 40- Stapp, E.K. & Wilcox, H.C. (2020). Parental bipolar disorder, family environment, and offspring psychiatric disorders. A systematic review, 268, 69-81.
- 41- Stokkebekk, J. (2019). "Keeping balance", "Keeping distance" and Keeping on with life": Child positions in divorced families with prolonged conflicts. *Children and Youth Services Review*, 102, 108-119.
- 42- Tarkhan, M. (2018). Predicting of Psychological Well-Being through Defence Mechanisms and Cognitive Self-Differentiation in Students. *Social Cognition*, 7(2), 148-185.
- 43- Thomas, R., Shelley-Tremblay, J., Joanning, H. (2020). Anxiety Explains Self-Differentiation: Implications for Bowenian Approaches to Marriage and Family Therapy. *The American Journal of Family Therapy*, 3, 154-159.
- 44- Thorberg, F.A., Young, R.M., Sullivan, K.A. & Lyvers, M. (2009). Alexithymia and alcohol use disorders: A critical review. *Journal of Addictive Behaviors*, 34(3), 237-245.
- 45- Timothy, A., Benegal, V., Shankarappa, B., Saxena, S., Jain, S., Purushottam, M. (2019). Influence of early adversity on cortisol reactivity, SLC6A4 methylation and externalizing behavior in children of alcoholics. *Progress in Neuro-Psychopharmacology and Biological Psychiatry*, 94, 109-113.
- 46- Tremblay, M., Daignault, I.V., Fontaine, N.M.G., Boisvert, I., Tourigny, M. (2020). School-aged children with sexual behavior problems: Untangling the relationship between externalizing behavior problems and non-sexual victimization on the variety and severity of sexual behaviors. *Child Abuse & Neglect*, 107, 104-108.
- 47- Weibe, S.A., Johnson, S.M. (2018). Creating relationships that foster resilience in emotionally focused therapy. *Current Opinion in psychology*, 13, 65-69.
- 48- Whiffen, V. (2012). Disentangling causality in the association between couple and family processes and depression. In J. L. Lebow., & W. M. Pinsof. (Eds.), *Family Psychology: The art of the science* (pp. 375-396). London: Oxford University Press.